

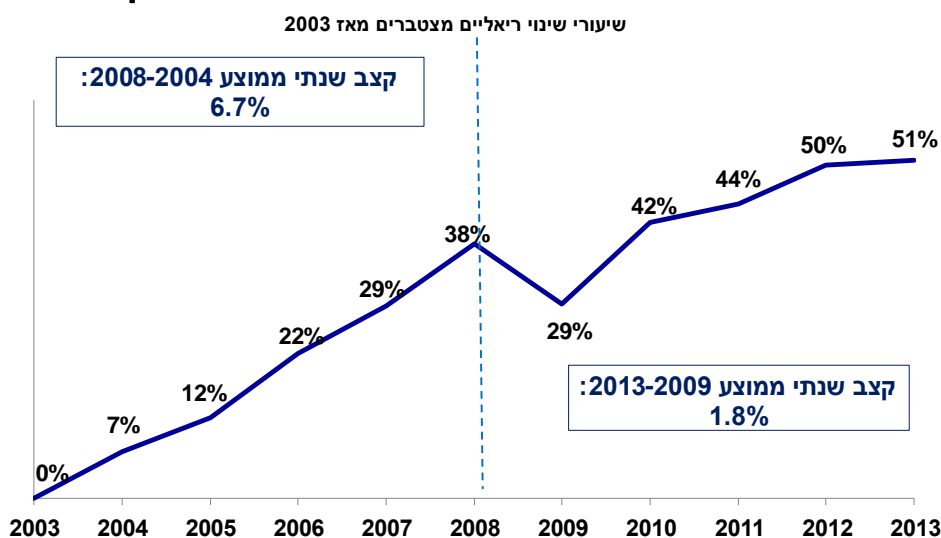
הסקירה השנתית של האגף למחקר כלכלי

האטה בפעילות התעשייתית¹

מאז פרוץ המשבר הכלכלי העולמי, בשלהי 2008, חלה האטה מדאגיה בקצב צמיחת התעשייה. למעשה, את העשור החולף ניתן לחלק לשתי תקופות:

1. בשנים 2004 – 2008: חמש שנות צמיחה מהירה, בקצב שנתי ממוצע של 6.7%.
2. בשנים 2009 – 2013 (מאז פרוץ המשבר): האטה בקצב הצמיחה השנתי לכ- 1.8% בלבד.

התפתחות התוצר התעשייתי בעשור החולף

מקור: עיבודי האגף למחקר כלכלי לנתוני למ"ס.

שנת 2013 לבדה הסתכמה עם צמיחה של 0.5% בתוצר התעשייתי: קצב הצמיחה המתון ביותר בשלושת העשורים החולפים (למעט שנות משבר², בהן נרשמה נסיגה ממשית בתוצר).

יתרה מכך, השוואה בינלאומית של ביצועי התעשייה הישראלית בשנת 2013 מציבה את התעשייה הישראלית במיקום לא מחמיא: בעוד מרבית התעשיות ברחבי העולם רשמו התרחבות בפעילותן, הרי שישראל הייתה חריגה (לצד אוסטרליה), כאשר לפי מדד מנהלי הרכש בתעשייה, רשמה נסיגה בפעילות התעשייתית. כך, בשנת 2013 נרשם בישראל מדד ממוצע של 48.1 נקודות, המצביע על נסיגה בפעילות התעשייתית, לעומת מדד של 51.4 נקודות בממוצע בעולם.

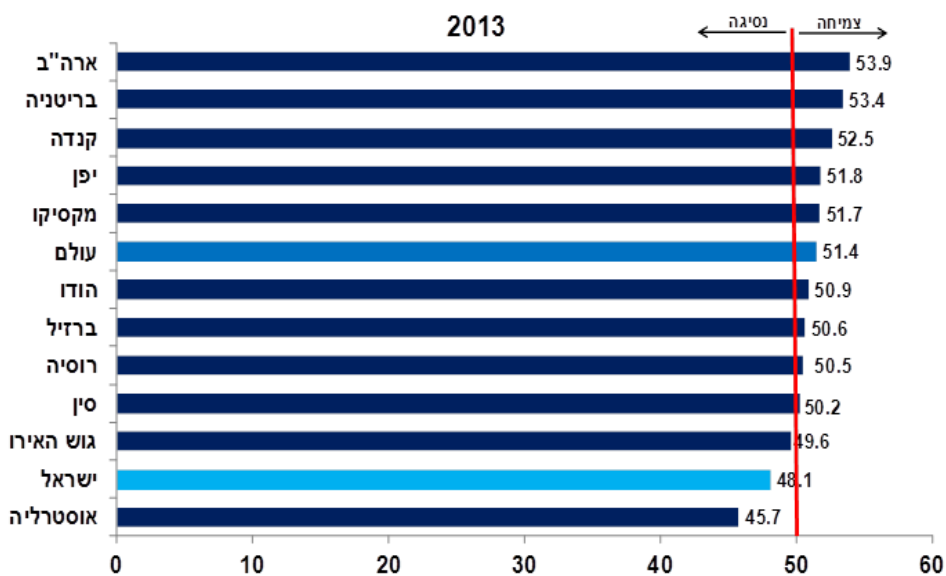
העובדה שהתעשייה הישראלית הייתה חריגה בעולם בביצועיה החלשים, מרמזת על אובדן כושר התחרות של התעשייה הישראלית.

מדד מנהלי הרכש בתעשייה ברחבי העולם

¹ הסקירה מבוססת ברובה על נתוני למ"ס המעודכנים עד ה- 27/4/14 וכן סקרים, אומדנים ותחזיות של האגף למחקר כלכלי בהתאחדות התעשיינים. מקורות נוספים לנתונים מצוינים בנפרד.

² בשנים 2009, 2001-2003, 1988/9, חלה נסיגה בתוצר התעשייתי.

הסקירה השנתית של האגף למחקר כלכלי

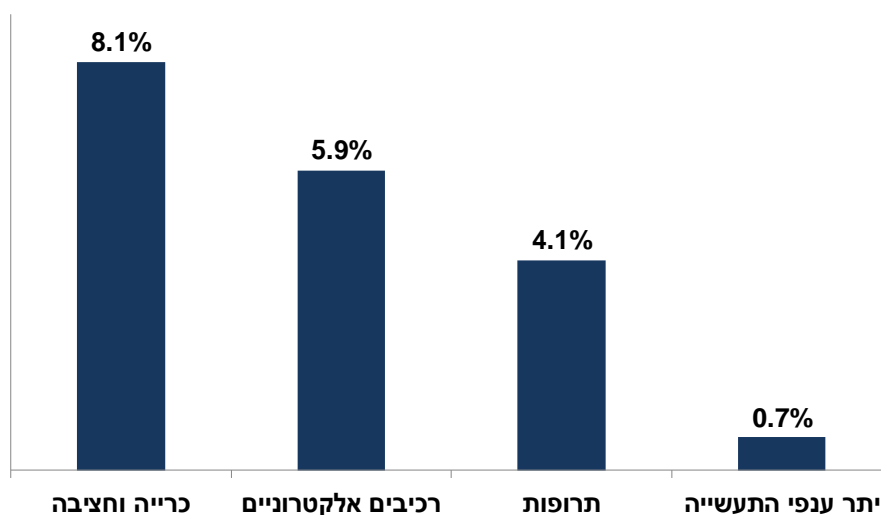
מקור: ISM, Markit, בנק הפועלים.

ניתוח ענפי מעלה תמונה מורכבת עוד יותר, לפיה מרבית צמיחת התעשייה בחמש השנים האחרונות (2009 – 2013) נגזרה בעיקרה משלושה ענפים: ענף הרכיבים האלקטרוניים, שתרם כ-30% מהצמיחה, ענף הכרייה והחציבה³, שתרם קרוב לרבע, וענף התרופות, שתרם כמעט 20% נוספים. שלושת ענפים אלו, שצמחו בקצב מהיר יחסית ותרמו יחדיו כ-70% מהצמיחה, מושפעים באופן ניכר מביצועי מספר מצומצם של חברות גדולות.

בנטרול ענפים אלו, צמחו יתר ענפי התעשייה בשיעור מתון של כ-0.7% במוצע לשנה.

התפתחות התוצר בענפי התעשייה

קצב צמיחה שנתי ממוצע, 2009 - 2013

מקור: עיבודי האגף למחקר כלכלי לנתוני למ"ס.

את העשור החולף ניתן לחלק לשניים גם כשבוחנים את התפתחות היצוא התעשייתי: חלקו הראשון של העשור (2004 – 2008) מאופיין בצמיחה מהירה ביותר, עם קצב שנתי ממוצע של

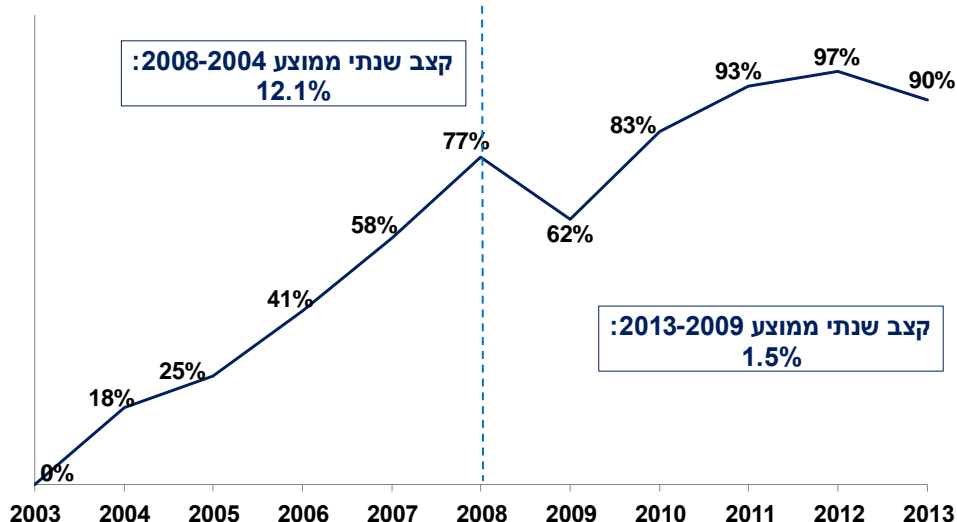
³ ענף זה מגלם בין היתר את פעילות הפקת הגז הטבעי.

הסקירה השנתית של האגף למחקר כלכלי

כ- 12%, בעוד מאז פרוץ המשבר הגלובלי הואט בחדות קצב צמיחת היצוא, ל- 1.5% בממוצע לשנה בשנים 2009 - 2013. למעשה, האטה זו ביצוא היא שמסבירה את מרבית ההאטה בצמיחת התעשייה בתקופה זו. האטה זו ביצוא, הגיעה לשיאה בשנת 2013, עת נרשמה נסיגה של ממש, בשיעור של 3.4%.

התפתחות היצוא התעשייתי בעשור החולף

שיעורי שינוי ריאליים מצטברים מאז 2003

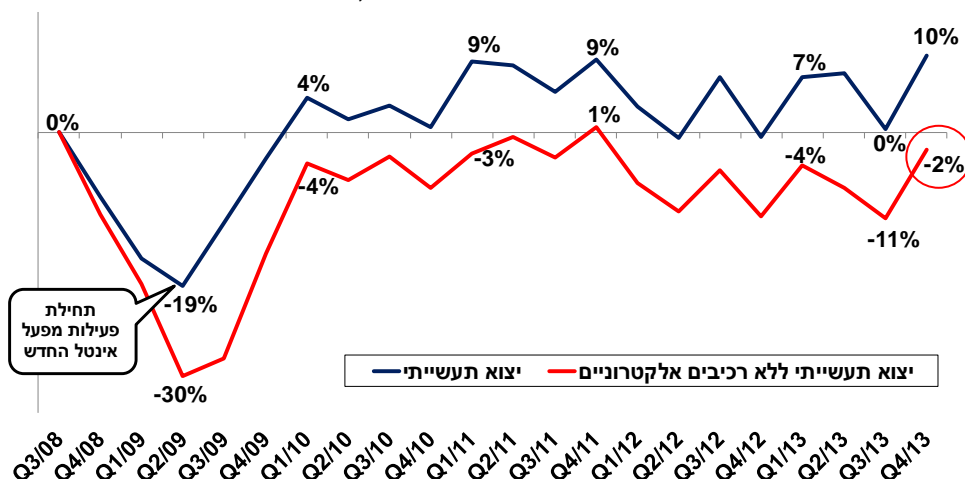

מקור: עיבודי האגף למחקר כלכלי לנתוני החשבונות הלאומיים של הלמ"ס.

למעשה, מאז פרוץ המשבר העולמי מתקשה היצוא התעשייתי הישראלי להתאושש. אמנם בסוף 2013 חל זינוק ביצוא, אולם ככל הנראה, זינוק זה הינו המשך של מגמת התנודתיות, המאפיינת את היצוא מאז 2010. תנודתיות זו נגזרת בעיקר מפעילותן של מספר חברות ענק המשפיעות באופן ניכר על התפתחות היצוא (ריכוזיות היצוא).

התפתחות היצוא התעשייתי

שיעורי שינוי ריאליים מצטברים מאז Q3/08, מנוכה עונתיות

* לפי אומדן מחירי היצוא לתקופה זו. תעשייה כוללת כרייה וחציבה.

מקור: עיבודי האגף למחקר כלכלי לנתוני הלמ"ס.

הסקירה השנתית של האגף למחקר כלכלי

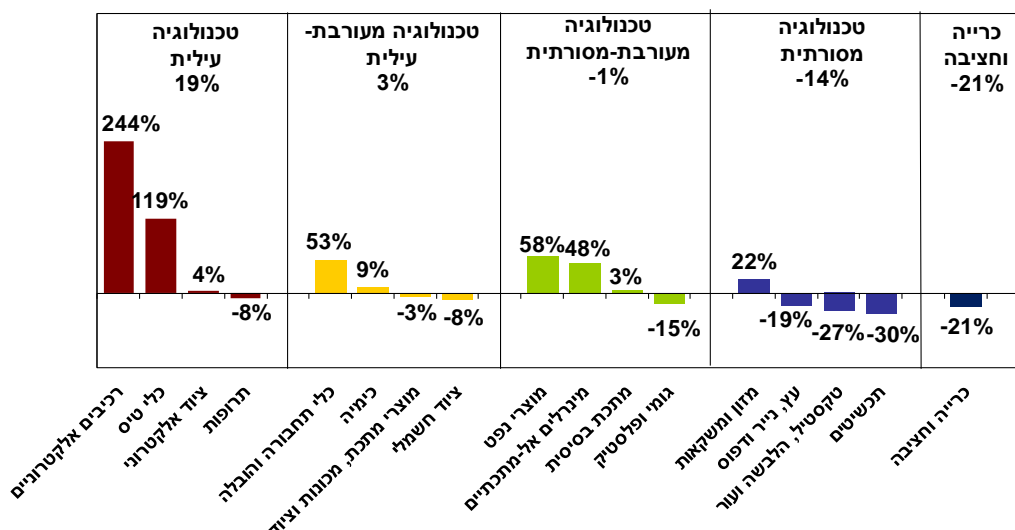
המשבר שפוקד את היצוא התעשייתי בשנים האחרונות בולט עוד יותר בניתוח הענפי, לפיו עיקר הצמיחה בחמש השנים החולפות (מאז הרבע השלישי של 2008) נגזרה מצמיחתו המהירה של יצוא ענף הרכיבים האלקטרוניים (צמיחה של למעלה מ-240%, על רקע תחילת פעילות אינטל קריית גת ב-2009, ושדרוגו בשנים 2011/12). **בנטרול השפעתו החיובית של ענף זה, נותר יצוא יתר ענפי התעשייה בסוף 2013 על רמה הנמוכה ריאלית בכ- 2% מרמתו ערב המשבר (ראה קו אדום בגרף היצוא).**

נציין, כי לצד ענף הרכיבים האלקטרוניים, ניתן להבחין גם בתרומתו הגדולה של ענף כלי הטייס, שמושפע אף הוא בעיקר מחברה אחת גדולה בתחום, לצמיחת היצוא.

כך, בסיכום חמש השנים שחלפו מאז פרץ המשבר בשלהי 2008 רשמו יתר ענפי התעשייה (ללא ענפי הרכיבים האלקטרוניים וכלי הטייס) נסיגה ריאלית חדה של כ- 7.5% ביצוא.

התפתחות היצוא בענפי התעשייה

שיעורי שינוי ריאליים, רבע אחרון 2013 לעומת רבע שלישי 2008, מנוכה עונתיות

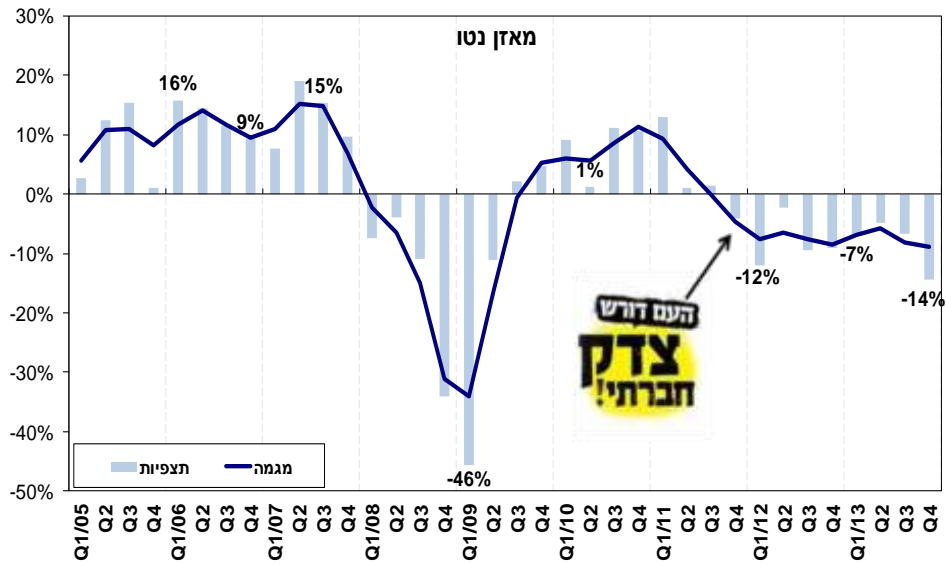
מקור: עיבודי האגף למחקר כלכלי לנתוני למ"ס.

גם מכירות התעשייה לשוק המקומי ספגו מכה קשה, שבאה לידי ביטוי אף מוקדם יותר (טרם פרוץ המשבר הגלובלי, בספטמבר 2008): לפי סקר הציפיות בתעשייה⁵, שעורך אגף המחקר הכלכלי של התאחדות התעשיינים, כבר בתחילת שנת 2008 החלו התעשיינים לדווח על נסיגה במכירות לשוק המקומי, נסיגה שהעמיקה עם פרוץ המשבר בסוף 2008, ונמשכה עד אמצע 2009. למעשה, התעשיינים רשמו תקופה קצרה יחסית של התאוששות (פחות משנתיים), והחל מסוף 2011, פרוץ המחאה החברתית, חזרו לדווח על נסיגה במכירות לשוק המקומי, נסיגה שנמשכת עד היום.

⁵ הסקר מבוצע מדי רבעון זה למעלה מ-35 שנה בקרב מדגם מייצג של מפעלי תעשייה. דיווחי התעשיינים מוצגים בפורמט של "מאזני נטו", אשר מייצגים את שיעור המדווחים על עלייה פחות שיעור המדווחים על ירידה, משוקלל בהתאם לעוצמת השינוי.

הסקירה השנתית של האגף למחקר כלכלי

התפתחות מכירות התעשייה לשוק המקומי

מקור: סקר ציפיות בתעשייה, האגף למחקר כלכלי.

הנסיגה במכירות התעשייה מאז הרבע האחרון של 2011, הינה תוצאה משולבת של המחאה החברתית שסחפה את הציבור הישראלי בקיץ 2011, ויצרה אווירה המרסנת ביקושים לתוצרת המקומית, לצד שחיקה בכושר התחרות של התוצרת המקומית לעומת היבוא המתחרה שהלך והוזל במונחי שקל, על רקע התחזקות שערו של השקל (ראה פירוט בפרק הגורמים להאטה בפעילות התעשייתית).